

RS § 260

Antagande och implementering av nytt stödsystem på fritidsområdet

Ärendenummer: RS 2023/639

Regionstyrelsens förslag till regionfullmäktige

- Regionfullmäktige antar ”Regler för stöd inom fritidsområdet” enligt regionstyrelsens förslag (alternativ B) att gälla från och med den 1 januari 2026.

Regionstyrelsens beslut

- Information om äskandet tas emot. Beslut om budget fattas i ärendet Mål och budget 2026-2028.
- Under förutsättning att regionfullmäktige beslutar i enlighet med regionstyrelsens förslag ovan beslutar regionstyrelsen att anta ”Riktlinjer för stöd på fritidsområdet” (alternativ B) att gälla från och med den 1 januari 2026.

Sammanfattning

Regionstyrelseförvaltningen har genomfört en bidragsöversyn inom kultur- och fritidsområdet för att revidera bidragsbestämmelser och skapa tydliga strukturer för arbetsprocesser och kvalitetssäkring. Efter att ha granskat kulturens område föreslås nu ett förslag för fritidsområdet, vilket inkluderar nya regler och riktlinjer som föreslås gälla från den 1 januari 2026.

En omfattande kartläggning och omvärldsanalys genomfördes, där Gotlands nuvarande bidragssystem jämfördes med Gävle, Karlskrona, Nyköping och Örnsköldsvik. Dialoger med fritidsaktörer, politiska referensgrupper och föreningar identifierade områdets behov. Regionstyrelseförvaltningen använde dessa insikter för att utveckla ett nytt stödsystem med fokus på jämlikhet, likvärdighet, jämställdhet, tillgänglighet och bredd/spets.

Målet är att stödet ska uppmuntra och underlätta en aktiv fritid, i linje med mål i Region Gotlands utvecklingsstrategi "Vårt Gotland 2040" och Fritidsplanen, vilka syftar till att öka rörelse bland prioriterade målgrupper (barn och unga 7-20 år, personer med funktionsnedsättning samt 65+).

Under arbetet hölls cirka 40 dialogmöten med politiker, föreningar och organisationer. Dessa inspel ledde till förslaget om ett nytt bidragssystem uppdelat i tre huvudkategorier:

1. Anläggningsstöd

- Subventionerad hyra i regionens anläggningar
- Stöd för drift av anläggningar
- Investeringsstöd
- Hyresstöd

2. Verksamhetsstöd

- Aktivitets- och medlemsstöd
- Resestöd

3. Utvecklingsstöd

- Utvecklingsprojekt.
- Arrangemang.
- Representationsstöd.
- Stipendier för unga.
- Fritidspris.

Förändringar jämfört med tidigare bidragssystem:

- Driftstödet likriktas så att alla föreningar som driver egna anläggningar får ersättning utifrån samma kostnadsurval.
- Hyresstöd införs enligt samma principer som driftstödet.
- Medlemsstöd ges till prioriterade målgrupper enligt Fritidsplanen.
- Aktivitetsstödet för pensionärsverksamhet utökas och fördubblas för verksamhet riktad till personer med funktionsnedsättning.
- Resestödet utvidgas så att medföljande ledare får stöd för alla resor.
- Nuvarande Representationsstöd omvandlas till ett resultatbaserat stöd för elitidrottare, inklusive individuella idrottare.
- Ett nytt stipendium för unga 15-20 år införs för att stödja individuell utveckling inom fritidsområdet.
- Region Gotlands Fritidspris ersätter tidigare priser och får ett bredare anslag.
- Tidigare distriktsstöd för pensionärs- och funktionsrättsföreningar avvecklas för att istället öka aktivitets- och medlemsstödet.
- Samordning inom funktionsrättsområdet.

Funkisam Gotlands tidigare budgetstöd avskaffas för att göra bidragssystemet tydligare och mer transparent. Ett nytt verksamhetsstöd till samordnande föreningar införs med koppling till Region Gotlands utvecklingsstrategi. Ett idéburet offentligt partnerskap (IOP) kan på sikt ersätta detta verksamhetsstöd. Sociala föreningar som bedriver viktigt samhällsstöd har saknat tydliga kriterier för verksamhetsstöd. Ett nytt förslag med kvantitativa och kvalitativa principer har tagits fram och förankrats i beredningsgruppen. Målet är att koppla dessa stöd till Region Gotlands sociala hållbarhetsstrategi.

Förslaget var på remiss mellan 25 oktober och 30 november 2024. Totalt inkom 21 remissvar från föreningar, politiska partier och organisationer. Svaren sammanställdes och ledde till vissa justeringar av förslaget.

Det nya bidragssystemet föreslås träda i kraft den 1 januari 2026. En implementering i sin helhet kräver en ramförstärkning på 10,5 mnkr från och

med år 2026 för att fullt ut finansieras enligt alternativ A. Om hela beloppet inte kan tillföras föreslås en implementering enligt antingen alternativ B eller C.

Alternativ A:

- Full implementering med 10,5 mnkr, varav 4,5 mnkr till drift- och hyresstöd, 3 mnkr till verksamhetsstöd och 3 mnkr till övriga stöd.

Alternativ B:

- Partiell implementering med 3,15 mnkr till driftstöd (2 mnkr), aktivitets- och medlemsstöd stöd för 65+ och funktionsrättsrörelsen (600 tkr), verksamhetsstöd för funktionsrättsområdet (150 tkr), Stöd till sociala föreningar (100 tkr) och hyresstöd för mindre föreningar (300 tkr).

Alternativ C:

- Ingen ramförstärkning, vilket innebär att endast sociala föreningars och verksamhetsstöd till samordnande föreningar inom funktionsrättsområdet implementeras.

Regionstyrelseförvaltningens slutliga bedömning är att Alternativ A motsvarar fritidsaktörernas behov och uppfyller de politiska målsättningarna om ett rättvist och långsiktigt hållbart bidragssystem inom fritidsområdet.

Bedömning

Regionstyrelseförvaltningen har genomfört en omfattande remissrunda och dialogprocess kring det nya bidragssystemet och bedömer att förslaget är väl förankrat. Synpunkter från remissvaren har beaktats och regionstyrelseförvaltningen anser att systemet bör genomföras enligt förslaget. Eftersom det ekonomiska läget är ansträngt har tre olika implementeringsalternativ har tagits fram, där alternativ A till fullo bedöms uppfylla samtliga kriterier för ett rättvist och långsiktigt hållbart bidragssystem.

Alternativ A kräver en ramförstärkning på 10,5 mnkr från och med år 2026 och möjliggör en full implementering. Det skulle leda till mer hållbar driftsekonomi för föreningar med egna anläggningar och öka kostnadstäckningen till cirka 70 %. Hyresstöd skulle införas för föreningar som hyr lokaler, vilket skulle bidra till ökad likvärdighet mellan olika föreningsformer. Vidare skulle verksamhetsstödet ökas, och ett nytt medlemsstöd skulle införas för att stärka medlemsrekryteringen och föreningsengagemanget. Stödsystemet skulle även inkludera ett talangstipendium och ett fritidspris, samt permanenta Regionmiljonen – ett utvecklingsstöd för föreningar. Andra bidragsformer, såsom resestöd, arrangemangsstöd, investeringsstöd och representationsstöd, skulle förstärkas, och ett övernattningsstöd skulle införas.

Med hänsyn till Region Gotlands ekonomiska läge har förvaltningen även tagit fram Alternativ B, där fokus ligger på föreningar med egna anläggningar. En ramförstärkning på 2 mnkr skulle höja driftstödet och ge 60 % kostnadstäckning. Detta skulle förbättra ekonomin för de flesta föreningar, även om 13 av 46 anläggningar skulle få ett något lägre stöd än tidigare. Ett övergångsstöd föreslås för att mildra konsekvenserna. Dessutom prioriteras höjning och reformering av aktivitetsstödet för 65+, som i nuvarande system endast ges till pensionärsföreningar. Förvaltningen vill även införa ett medlemsstöd för 65+, initialt begränsat till pensionärsföreningar. Ett annat fokusområde är stöd till funktionsrättsföreningar, där ett nytt verksamhetsstöd för samordnande föreningar föreslås samt ett att hyresstödet kan initieras med fokus på mindre föreningar med stora anläggningsbehov.

Alternativ C innebär att ingen ramförstärkning beviljas. I detta scenario skulle endast stödet till sociala föreningar och verksamhetsstödet till funktionsrättsrörelsen kunna införas. Övriga förändringar skulle skjutas upp tills ekonomin tillåter det. Förvaltningen varnar för att om nya bidragssystemet skulle implementeras till fullo utan mer resurser detta kan leda till att vissa anläggningar och föreningar slås ut, eftersom driftstödet omstruktureras och vissa bidrag avskaffas.

Samtliga beräkningar bygger på prognoser och uppgifter från föreningarna, och uppföljning kommer att ske efter implementeringen.

Regionstyrelseförvaltningen anser att det nya bidragssystemet skapar bättre måluppfyllelse i linje med Region Gotlands mål ibland annat Vårt Gotland 2040 och Fritidsplan. Genom att premiera aktivitet framför administration och skapa transparens i bidragsfördelningen stärker det föreningslivet och främjar en hållbar fritidsinfrastruktur. Statsstödsreglerna efterföljs bättre genom en mer enhetlig hantering av driftstödet, och införandet av hyresstöd förbättrar förutsättningarna för föreningar utan egna anläggningar.

Regionstyrelseförvaltningens bedömning är att Alternativ A motsvarar fritidsaktörernas behov och uppfyller de politiska målsättningarna om ett rättvist och långsiktigt hållbart bidragssystem inom fritidsområdet.

Ärendets behandling under mötet

Ordförande ställer proposition på arbetsutskottets förslag och finner att det bifalls.

Beslutsunderlag

Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2025-04-22

Bilaga 1. Regler för stöd inom fritidsområdet, alternativ A

Bilaga 2. Riktlinjer för stöd inom fritidsområdet, alternativ A

Bilaga 3. Remissvar och samtliga synpunkter

Bilaga 4. Förändringstabell

Bilaga 5. Regler för stöd inom fritidsområdet, alternativ B

Bilaga 6. Riktlinjer för stöd inom fritidsområdet, alternativ B

Bilaga 7. Regler för stöd inom fritidsområdet, alternativ C
Bilaga 8. Riktlinjer för stöd inom fritidsområdet, alternativ C
Regionstyrelsen 2025-04-22 § 181